

- річчю заснування НАПН України, 13 березня 2012 року, м. Київ. – К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2012. – 154 с. – С. 7-30.
15. Рибалка В.В. Вітчизняні визначення особистості і персонологічне мислення психолога служби зайнятості / В.В. Рибалка // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення (29-30 листопада 2012 р., м. Київ): у 2 ч. – Ч. 1. / уклад.: Л.М.Копченко, С.О.Тарасюк, Л.Д. Авдеев та ін. – К. : ОПК ДСЗУ, 2012. – 293 с. – С. 208–227.
 16. Смирнов С. Д. Психология образа: проблема активности психического отражения / С.Д. Смирнов. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1985. – 232 с.
 17. Татенко В. О. Соціальна психологія впливу: монографія / В.О. Татенко. – К. : Міленіум, 2008. – 216 с.
 18. Щекин Г. В. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: Учеб.-метод. пособие. – 2-е изд., испр. – К. : МАУП, 2001. – 616 с

Рибалка В. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ТВОРЧЕСКОГО ВОСПРИЯТИЯ СТАРШЕКЛАССНИКАМИ СВЕРСТНИКОВ

В статье освещаются вопросы теоретико-методологического анализа научных данных по проблеме творческого восприятия старшеклассниками сверстников и разработки методического подхода к ее исследованию.

Ключевые слова: теоретические и методологические вопросы, проблема творческого восприятия, старшеклассники и их сверстники, методический подход.

Rybalka V. V. THEORETIC-METHODOLOGICAL QUESTIONS OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH OF COEVALS CREATIVE PERCEPTION BY SENIOR PUPILS

Article presents the observation of scientific data theoretical analysis concerning the problem of creative perception by senior pupils of their coevals and the development of methodic approach to its research.

Keywords: theoretical and methodological questions, the problem of creative perception, senior pupils and their coevals, methodic approach.

УДК 378.046.4+159.9

Руденко С. В. (м. Донецьк)

ДИНАМІКА ОЧІКУВАНЬ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено вивченню динаміки та особливостей очікувань від системи післядипломної підготовки фахівців студентів, що одержують психологічну освіту. Розкрито сутність післядипломної освіти, особливості навчання дорослих та особливості психології як гуманітарної дисципліни. Представлено результати емпіричного дослідження динаміки очікувань студентів у системі післядипломної освіти; також порівняно очікування студентів, для яких одержувана вища освіта є першою або другою.

Ключові слова: післядипломна освіта, навчання дорослих, психологія як гуманітарна дисципліна, очікування студентів у системі післядипломної освіти.

Постановка проблеми. В українському законодавстві післядипломна освіта визначається як спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення і оновлення її професій-

них знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду. Особа, яка пройшла перепідготовку і успішно пройшла державну атестацію, отримує відповідний документ про вищу освіту. На сучасному етапі диплом спеціаліста, на жаль, втрачає свою легітимність, система отримання другої вищої освіти за скороченим терміном зникає. Тобто доросла людина, що вже має документ про вищу освіту з однієї спеціальності, другу вищу освіту може отримати, лише отримавши диплом бакалавра, тобто пройшовши увесь шлях начебто «з нуля». Таким чином збільшується строк одержання другої вищої освіти; якщо ж людина вступає на вакантні місця і навчається сумісно зі студентами, для яких освіта з обраної спеціальності є першою, то тут має місце неспівпадіння віку, досвіду, системи очікувань від навчання та ін. Отже, *метою* даної статті є моніторингове дослідження динаміки очікувань студентів у системі післядипломної підготовки фахівців за останні роки, а також порівняння очікувань студентів, для яких одержувана вища освіта є першою або другою.

Основний зміст і результати дослідження. Для кращого розуміння означеної проблематики ми вважаємо за доцільне дати стисло характеристику сутності післядипломної освіти взагалі та особливостям навчання дорослих – окремо.

Традиційно післядипломна освіта розуміється як цілеспрямований процес збагачення знань і вмінь випускників закладів вищої й середньої професійної освіти в різних видах діяльності, сполучених зі сферою зайнятості. Цей процес є орієнтованим на професійне зростання і особистісний розвиток фахівця протягом професійної кар'єри. Сутність післядипломної освіти, таким чином, складається з перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців і керівників у різних областях людської діяльності.

Психологічною основою післядипломної освіти є концепція професійного становлення особистості, сутність якої полягає в постійному професійному розвитку особистості, адекватному професійній діяльності, яка змінюється, і соціально-економічним умовам [3; 4; 5; 7].

За думкою фахівців, післядипломну освіту слід розглядати не лише як систему підвищення кваліфікації та перепідготовки дипломованих спеціалістів, а і як форму освіти дорослих, виходячи з їх індивідуальних потреб у здобутті певних знань, виробленні навичок і умінь, особистісному і професійному зростанні.

Вік осіб, що одержують післядипломну освіту, як правило, відповідає періодам ранньої, середньої або (рідше) пізньої дорослості. Психологічно це вже зовсім інші люди, чим діти й підлітки.

Період дорослості – це найбільш тривалий період життя людини, в якому, як правило, виокремлюють три стадії. Це період ранньої дорослості (від 20 до 40 років), середньої дорослості (від 40 до 60 років) і пізньої дорослості (від 60 років). Кожний із цих періодів має свої особливості й характеристики. Так, у період ранньої дорослості поведінка людини пов'язана з освоєнням професійної діяльності й самовдосконаленням, створенням власної родини, вихованням дітей, а також із проведенням вільного часу, що дозволяє

втілити в життя нереалізований потенціал особистості. У період середньої дорослості провідним видом діяльності людини залишається, як і у попередньому періоді, праця. До цього віку більшість людей накопичує досить великий досвід в обраній професійній діяльності, що дозволяє людині компенсувати наступаючі вікові зміни в її організмі; визначаються й стабілізуються взаємини із чоловіком/дружиною. Провідним чинником розвитку в цьому віці є успішна трудова діяльність, що забезпечує самореалізацію особистості. Найбільш важливими факторами, що визначають поведінку людини в період пізньої зрілості й старості, є зниження психофізіологічних можливостей, поступовий вихід з активного соціального життя, втрата близьких людей і самотність, а також свідомість наближення закінчення життя. Подоланню самотності й підвищенню матеріального статку сприяє продовження професійної діяльності або інша робота. Провідними факторами розвитку продуктивного старіння є саме актуалізація «Я» і орієнтація на творчу особистість [8].

Безсумнівним є те, що особистість не зупиняється у своєму розвитку протягом всього життя. Як ми бачимо, основними лініями розвитку, що реалізується в роки дорослості, є професійне становлення, кар'єра й інші досягнення в професії, а також родина. У сімейному плані реалізуються такі основні інститути розвитку, як шлюб і батьківство.

Проаналізуємо особливості та проблеми навчання дорослих. О. Ю. Тарська, В. І. Валовік та ін. виділяють наступні особливості навчання дорослих людей [8].

- студентам належить провідна роль в процесі навчання;
- дорослий, що навчається, прагне до самореалізації, самостійності, самоврядуванню і таким себе усвідомлює;
- доросла людина вже має життєвий (побутовий, соціальний, професійний) досвід, який може бути використаний як важливе джерело навчання як його самого, так і його колег;
- доросла людина навчається для вирішення важливої життєвої проблеми і досягнення конкретної мети;
- дорослий під час навчання розраховує на невідкладне застосування отриманих в ході навчання умінь і навиків, знань і якостей;
- навчальна діяльність дорослого значною мірою обумовлена тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними і соціальними чинниками, які або обмежують, або сприяють процесу навчання;
- процес навчання дорослого організовано у вигляді спільної діяльності студента й викладача на всіх його етапах: планування, реалізації, оцінювання і – до певної міри – корекції.

У сучасних умовах навчання дорослої людини пов'язано із низкою труднощів. І.О. Колесникова виділяє наступні групи труднощів післядипломної освіти.

Група психофізіологічних труднощів. У деяких дорослих людей виникає внутрішній бар'єр відносно своєї здатності до навчання. Він якоюсь мірою заснований на міфі про зниження здатності до сприйняття, запам'ятовування, відтворення навчальної інформації з віком. Однак ученими доведено,

що успішно можна навчатися в будь-якому віці. Просто в різні періоди життя на перший план виступають різні функції пам'яті, інші типи уваги, змінюється мотивація, але в цілому доросла людина завжди здатна до вироблення відповідних індивідуальних способів оптимальної роботи з інформацією. Це стає можливим, якщо вона володіє знаннями про свої особливості як суб'єкта навчання й сформованою стійкою мотивацією навчання.

Група соціально-психологічних труднощів. Багато дорослих людей дійсно зазнають труднощів з навчанням. Найчастіше це пов'язане з неготовністю до змін і із психологічними причинами: занепокоєнням про свій авторитет, боязню виглядати некомпетентними в очах навколишніх, невідповідністю власного образу «солідної людини» традиційно розумімої ролі учня (небажанням «повернутися в «дитинство», «сісти за парту»). Багатьом дорослим людям буває некомфортно, іноді просто страшно опинитися в позиції учня. Психологічно вони не готові до добровільного перетворення в «об'єкт» педагогічного впливу.

Група соціальних труднощів. Відсутність затребуваності нового рівня освіченості з боку соціуму або його надмірність для професійного статусу найчастіше робить для дорослої людини безглуздим продовження (нарощування) своєї освіти.

Насамкінець, група психолого-педагогічних труднощів. Мова йдеться про несформованість установки на необхідність для сучасної людини довічної освіти. Безперервності навчання може також перешкоджати відсутність необхідних для цього знань про себе як істоті, що пізнає, про свої здатності, особливості сприйняття й засвоєння навчального матеріалу, інформаційних потребах.

Сьогодні складність навчання дорослих збільшується ще й тим, що всі вони випробували на собі стару педагогічну парадигму, з усіма властивими їй недоліками, такими як: догматичний тип навчання, лекційна форма проведення занять, відрив навчання від життя, перевага технократичного мислення, орієнтація на засвоєння готових знань і індивідуальні форми роботи [5].

Вищевикладені характеристики дорослих людей, що виступають у якості «учнів», орієнтують нас на застосування принципів навчання дорослих, або принципів андрагогіки. Означена проблематика викладена в роботах С.І. Змійова, В.О. Дресвяннікова, О.Г. Ксенда, І.В. Вачкова та ін., але, на наш погляд, саме останній автор логічно згрупував та визначив основні вимоги до організації процесу навчання дорослих. Розглянемо їх більш докладно.

1. Принцип активності. Доросла людина під час навчання виступає активним суб'єктом процесу освіти, їй належить провідна роль в організації власної учбової діяльності.

2. Принцип рівного партнерства. Викладач і дорослий, що навчається, будують взаємодію з визначення програми, змісту та методів навчання як рівноправні партнери й несуть рівну відповідальність за результати.

3. Принцип націленості навчання на вирішення конкретних проблем. Навчання не просто повинно мати проблемний характер, але і суміщати реалізацію шляхів вирішення як наукових, так і практичних проблем з отриманням конкретних результатів.

4. Принцип інтегративності знань. В процесі навчання можуть і повинні застосовуватися не тільки раціональні наукові знання, але й джерела з області філософії, художньої літератури, публіцистики, історії і т. д.

5. Принцип практичної спрямованості. Навчання дорослих зрештою повинно формувати їх як компетентних фахівців, здібних до вирішення практичних питань, що виникають в їх професійній діяльності. [1]

Коли мова йдеться про післядипломну освіту, слід враховувати й специфіку спеціальності, що здобувається – психології. Психологія як гуманітарна дисципліна має свої особливості.

1. У центрі гуманітарного пізнання перебуває особистість, відносини суб'єкт-суб'єктні, а не тільки суб'єкт-об'єктні, як підкреслює М.М. Бахтін. Предмет психологічної науки є лише відносно постійним, отже, точність у пізнанні особистості неможлива; а також неможливим є її пізнання до кінця. Особистість як пізнаване вимагає не стільки «точності» пізнання, скільки «глибини» проникнення [1; 6].

2. Сутність відносин суб'єкта, що пізнає, і суб'єкта, що пізнається – у діалозі, що припускає розкриття не тільки значень, але й змістів, які дані в нескінченному різноманітті контекстів і в динаміці змін суб'єктів у ході пізнання. Це може як сприяти, так й перешкоджати засвоєнню загальних закономірностей психіки, тому що закономірності індивідуального розвитку психіки можуть відрізнятися від загальних.

3. Особливість гуманітарного пізнання представлена також його гетерогенністю: воно припускає не тільки науково-теоретичне, поняттєво-знакове, логічне мислення, але й мислення образне, художнє, наочно-діюче, споглядання, уяву, засновану на символічній свідомості, символізації й інтерпретації символів, за допомогою якої психолог проникає в області несвідомого.

4. Психологічне знання можна представити у вигляді узагальненої структури, що не представляє якоїсь наукової даності, а є зручною для методичних цілей [1; 2; 7].

Спираючись на специфіку психологічного знання, навчання психології повинне опиратися на ряд методологічних принципів. До їхнього числа, згідно з І.В. Вачковим, можна віднести наступні.

1. Орієнтація на чіткість та ясність постановки проблеми (наукової або практичної) як змістовно, так і формою. Іншими словами, викладач, який дотримується певних принципів та методологічних норм, може грамотно сформулювати питання, що вимагають розгляду в процесі навчання..

2. Здійснення світоглядної інтерпретації психологічних знань. Будь-яке відкриття, будь-які нові факти й отримані дані вимагають свого пояснення і включення їх до системи вже відомих знань. Практично неможливо викладати студентам знання, не пояснюючи їх сенс та значення, не розглядаючи зв'язок з реальним життям. Викладачеві психології неминуче доведеться викласти власну позицію.

3. Висвітлення шляхів розвитку психологічної науки та практики. Само собою зрозуміло, що вчені, які стоять на різних методологічних підставах, бачать подальші перспективи різним чином. Викладач психології повинен

уміти здійснювати методологічний аналіз можливих варіантів розвитку науки та практики.

4. Стимулювання студентів до самостійного здійснення наукової та практичної діяльності. Усвідомлення нових перспектив та чітке розуміння того, що вже відоме, а що – ні, засвоєне у процесі вивчення психології, у буквальному розумінні «підштовхує» дослідників і практиків до діяльності.

5. Аналіз засобів і прийомів рішення наукових та практичних психологічних завдань. Фактично кожен методологічний підхід має на увазі використання його адептами особливих специфічних засобів і методів. Викладач психології, знайомлячи майбутніх фахівців із різноманітністю існуючих засобів та методів, повинен розкривати й власні методологічні переваги.

6. Опис і оцінка діяльності дослідника або практика. Мова йде про аналіз самої структури діяльності, що включає мотивацію, цілі, завдання, дії, засоби і методи, оцінку результатів. Звернення до цих питань сприяє поліпшенню організаційної сторони дослідження тих чи інших проблем або перетворення об'єктів, що вивчаються. Цей принцип допомагає поглянути не тільки на об'єкт, але і на саму людину, яка вивчає або перетворює цей об'єкт, і на їх взаємодію [1; 2].

Виходячи з перерахованих особливостей післядипломної підготовки фахівців і специфіки психологічного знання, а також фактично зникнення можливості отримання другої вищої освіти дорослими людьми за скороченим терміном, ми сформулювали мету даного емпіричного дослідження. Нею стало виявлення динаміки очікувань студентів у системі післядипломної освіти фахівців за останні роки; а також порівняння очікувань студентів, для яких одержувана вища освіта є першою або другою.

Вибірку дослідження склали 60 студентів. З них 20 осіб юнацького віку, що одержують першу вищу освіту, 20 – вікового періоду ранньої та середньої дорослості, що одержують другу вищу освіту за фахом «Психологія» в Інституті післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти (м. Донецьк) у 2014 р. та 20 студентів, які одержали другу вищу освіту у цьому ж інституті у 2011 р. Порівняльне дослідження проводилося у 2014 р. Студентам було запропоновано написати твір на тему: «Навчання у вузі: очікування, труднощі та шляхи їхнього подолання». Отримані дані потім нами оброблялися за допомогою методу контент-аналізу. Основними категоріями контент-аналізу стали: очікування, з якими прийшли студенти у вуз; мети одержання другої освіти; критерії успішного завершення циклу навчання; труднощі в навчанні й шляхи їхнього подолання.

Порівняння здійснювалося за двома ланками: зіставлялися результати обстеження студентів, що одержали другу вищу освіту у 2011 р. та одержують її зараз, тобто у 2014 р. (умовне позначення груп: 2011 та 2014), та результати студентів, для яких одержувана вища освіта є першою та другою (умовне позначення груп: 1ВО та 2ВО).

Зупинимося на найбільш значимих результатах дослідження.

Динаміка очікувань від системи навчання студентів, які одержують другу вищу освіту, виявилася наступною.

У більшості студентів серед очікувань на першому місці перебувають пізнавальні інтереси, тобто насамперед слухачі факультету післядипломної освіти очікують одержання нових знань по психології. Також ми бачимо зростання цього показника у студентів групи 2014 (86%) порівняно зі студентами групи 2011 (73%).

Суттєво знизився відсоток студентів, які очікують, що навчання в інституті буде сприяти їхньому саморозвитку (19% групи 2014 проти 60% групи 2011). Але є невеличке зростання порівняно з 2011 роком відсотка студентів, які впевнені, що навчання у ВНЗ буде сприятиме надбанню практичних вмінь професійної діяльності психолога (52 % порівняно з 40%).

Найбільш актуальною метою навчання та критерієм успішного завершення циклу навчання більшість студентів групи 2011 (80%) та дещо нижчий відсоток студентів групи 2014 (67%) вважає придбання професійних навичок та знаходження роботи за професією, тобто психологічної спрямованості. Частина студентів (23% – група 2011 та 29% – група 2014) успішність навчання схильні оцінювати по одержанню диплома про вищу освіту зі спеціальності «Психологія».

До чинників, що утруднюють професійний розвиток у період навчання у вузі, більшість обстежуваних відносить необхідність осмислення великої кількості навчального матеріалу (50% – група 2011 та 38% – група 2014). При цьому студенти оцінюють матеріал, що вивчається, як складний і переважно цікавий.

Дещо нижчою за показниками, але також вагомою серед труднощів у навчанні, є для студентів нестача часу й, відповідно, необхідність адекватно розподіляти його між роботою, родиною, навчанням і рішенням побутових питань (38% – група 2011 та 29% – група 2014), а також – фінансові та побутові проблеми (44% – група 2011 та 33% – група 2014). Цей факт є очікуваним, виходячи із провідних особливостей періоду дорослості.

Актуальними для деяких студентів (10%) є проблеми пошуку й придбання професійної літератури, доступу до великої кількості результатів новітніх досліджень в області психології, опанування знаннями та навичками з новітніх напрямів психології, відкриття власного кабінету психологічної підтримки та ін. І тут чи не провідну роль виконує активність і ініціативність студента в пошуку і придбанні знань.

Перейдемо до порівняння результатів обстеження студентів, для яких одержувана вища освіта є першою або другою.

Несподіваним став факт, що лише у 17% студентів групи 1ВО серед очікувань представлені пізнавальні інтереси, на відміну від 86% студентів групи 2ВО. Тобто студенти, що одержують першу вищу освіту, досить мало усвідомлюють роль одержання нових теоретичних знань з психології; можливо, доцільно говорити про невеличку пізнавальну вмотивованість. Дещо більш представленим у студентів групи 1ВО є очікування придбання практичних вмінь професійної діяльності психолога, але також менш усвідомленим, ніж у студентів групи 2ВО (33% порівняно з 52%). Можливо, отримані дані обумовлені тим, що студенти, для яких одержувана вища освіта є першою, не завжди самостійно

роблять свій вибір професії й, також, не завжди усвідомлюють сутність обраної професії, знаходячись у полоні досить однобічних уявлень. Проте саме серед студентів, які одержують першу вищу освіту, більше тих, які очікують, що навчання в інституті буде сприяти їхньому саморозвитку та вирішенню їхніх особистісних проблем (25% порівняно з 19%).

Актуальною метою навчання та критерієм успішного завершення навчання певна частина студентів групи 1ВО (33%) та значно вищий відсоток студентів групи 2ВО (67%) вважає придбання професійних навичок та знаходження роботи психологічної спрямованості, за отриманою професією. Досить невеличка кількість студентів групи 1ВО порівняно з дещо більшим відсотком студентів групи 2ВО (8% порівняно з 29%) успішність навчання схильні оцінювати по одержанню диплома про вищу освіту зі спеціальності «Психологія».

Для 50% студентів групи 1ВО є досить привабливою так звана романтика студентського життя: мешкання у гуртожитку, спільне проведення часу, святкування, побачення, участь у загальноінститутських та групових аудиторних та позааудиторних заходах тощо. В жодного ж студента групи 2ВО подібних очікувань не виявлено, що також є прогнозованим, виходячи з соціальних та вікових особливостей періодів юнацького та дорослого віку.

До чинників, що утруднюють професійний розвиток у період навчання у вузі, значна більшість обстежуваних групи 1ВО порівняно з групою 2ВО відносить необхідність осмислення великої кількості навчального матеріалу (75% – група 1ВО та 38% – група 2ВО), що є очікуваним. Переважно студенти схильні оцінювати матеріал, що вивчається, як складний і цікавий.

Недостача часу й, відповідно, необхідність адекватно розподіляти його між роботою, родиною, навчанням і рішенням побутових питань, є актуальною для частини студентів групи 2ВО (29%). Щодо студентів групи 1ВО, то для жодного з них означена проблема не є нагальною, що також має бути обумовлено віковими та соціальними особливостями періоду. Також мало представленими є фінансові та побутові проблеми (17% – група 1ВО та 33% – група 2ВО).

Насамкінець, малоактуальними для студентів групи 1ВО (4-6%) є питання пошуку професійної літератури, опанування знаннями та навичками з новітніх напрямів психології, відкриття власного кабінету психологічної підтримки та ін.

Висновки. Таким чином, найбільш суттєвими очікуваннями від навчання для слухачів факультету післядипломної освіти є здобуття й систематизація знань з психології й формування навичок професійної діяльності психолога, що узгоджується із особливостями дорослості як вікового періоду; а для студентів, що отримують першу вищу освіту – радощі студентського життя та, в значно меншому ступені, надбання навичок практичної діяльності та подальша робота за спеціальністю. Щодо труднощів, то насамперед це необхідність осмислення великої кількості навчального матеріалу – для студентів усіх форм навчання і недостача часу й, відповідно, необхідність адекватно розподіляти його між роботою, родиною, навчанням і рішенням побутових питань – для студентів, що одержують другу вищу освіту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вачков И. В. Введение в профессию «Психолог» : Учеб. пособ. / И.В. Вачков, И. Б. Гриншпун, Н. С. Пряжников. – [5-е изд., стер.] – М. : Изд-во Моск. Психолого-социального института; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2007. – 464 с.
2. Вачков И. В. Методика преподавания психологии : Учеб. пособ. / И. В. Вачков. – М. : «Ось-89», 2008. – 208 с.
3. Громкова М. Т. Андрагогика : теория и практика образования взрослых : Учеб. пособ. / М. Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2005. – 495 с.
4. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии : Учеб. пособ. / В. Н. Карандашев. – СПб. : Питер, 2005. – 250 с. – (Серия «Учебное пособие»)
5. Колесникова И. А. Основы андрагогики : Учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. А. Колесникова, А. Е. Марон, Е. П. Тонконогая и др.; Под ред. И.А. Колесниковой. – М. : Издательский центр «Академия», 2003.
6. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии : Учеб. пособ. / В. Я. Ляудис. – [4-е изд., испр. и доп.] – М. : УМК «Психология», 2003. – 192 с.
7. Матушанский Г. У. Основные характеристики психолого-педагогической подготовки и переподготовки преподавателя высшей школы на современном этапе / Г.У. Матушанский, Ю.В. Цвенгер // Психол. наука и образование. – 2001. – № 2. – С. 26–31.
8. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / под ред. А. А. Реана. – [2-е изд.] – СПб : «пройм-ЕВРОЗНАК», 2003. – 416 с.

Руденко С. В. ДИНАМИКА ОЖИДАНИЙ СТУДЕНТОВ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Статья посвящена изучению динамики и особенностей ожиданий от системы последипломного образования специалистов студентов, получающих психологическое образование. Раскрыта сущность последипломного образования, особенности обучения взрослых и специфика психологии как гуманитарной дисциплины. Представлены результаты эмпирического исследования динамики ожиданий студентов в системе последипломного образования; также сопоставлены ожидания студентов, для которых получаемое высшее образование является первым или вторым.

Ключевые слова: последипломное образование, обучение взрослых, психология как гуманитарная дисциплина, ожидания студентов в системе последипломного образования.

Rudenko S. V. DYNAMICS OF EXPECTATIONS OF STUDENTS IN THE SYSTEMS OF CONTINUING EDUCATION

The article is devoted to the features of expectations from the system of continuing education of specialists of students getting psychological education. In the suggested article the essence of continuing education, peculiarities of adults training and special features of psychology as a branch of humanities are revealed. The author represents the results of empirical research of the dynamics of expectations of students are in the system of continuing education, expectation of students for which the got higher education is the first or second is also comparative.

Keywords: continuing education, adults training, psychology as a branch of humanities, expectations of students in the system of continuing education.